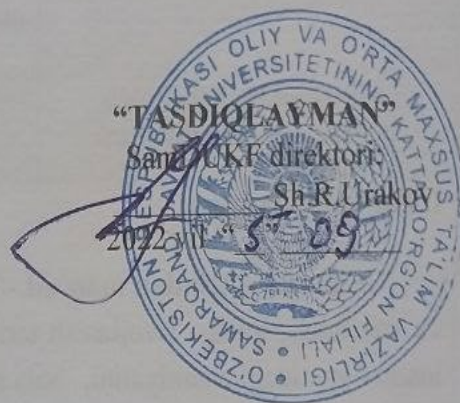

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARAQAND DAVLAT UNIVERSITETINING
KATTAQO'RG'ON FILIALI**

Ro'yxatga olindi:

2022 yil " " "

**TABIAT BILAN TANISHTIRISH
NAZARIYASI VA METODIKASI
FANINING O'QUV DASTURI**

Bilim sohasi:	100000 – Ta'lim
Ta'lim sohasi:	110000- Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi:	60110200– Maktabgacha ta'lim

Fan/modul kodi TTNM1303		O'quv yili 2023-2024	Semestr 3	ECTS – Kreditlar 5	
Fan/modul turi Majburiy		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fan nomi		Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami (soat)
	Tabiat bilan tanishtirish nazariyasi va metodikasi		74	76	150
2.	I. Fanning mazmuni Fanni o'qitishdan maqsad - Tabiat bilan tanishtirish fanining maqsad va vazifalari, uning rivojlanish tarixi, pedagog va psixologlarning tabiatni inson hayotidagi ahamiyatini, bola shaxsining rivojlanishida tabiatning o'rni va vazifalari haqidagi qarashlarni, pedagogik kollejlarda tabiat bilan tanishtirish fanining o'qitilishi, dars turlari va mazmunini bilishi kerak. Fan va ta'lim integratsiyasi mazmun mohiyatidan kelib chiqqan holda innovatsiyalarni ta'lim tizimiga keng jalb etish, zamonaviy axborot-kommunikatsiya tizimidan keng foydalanish. Fanning vazifasi - Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish dasturini tuzish, turli guruhlarda tabiat burchagini tashkil qilish va hayvon yoki qushlarni, o'simliklarni parvarishlash; tabiat bilan tanishtirishning ish shakllari bilan keng foydalanish. 2. Metodlari ishni rejalashtirish, tabiat bilan tanishtirish ishiga metodik rahbarlik qilish, tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarini rejalashtirish va ularni o'tkazish. 3. Tabiat bilan tanishtirish ishlarini rejalashtirish; sayr va ekskursiyalarni o'tkazish malaka va ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak. Fanning tushuncha kategoriyalari tizimi va metodologiyasini bilish, bilimlarning asosiy yo'nalishlarini siyosiy tahlil qilish. Jamiyatning turli sohalarida bo'lib o'tayotgan jarayonlar va o'zgarishlarni tahlil qila olish va ulardan xulosalar chiqarish. Tabiat bilan tanishtirishda aqliy, ahloqiy, jismoniy, estetik tarbiya turlarini rivojlantirish. Tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarida texnik vositalardan foydalanish. Ko'nikmalar jihatidan: Tabiat bilan tanishtirishda texnik vositalardan foydalanishning afzallik tomonlari. Oddiy tajribalar, ularning mazmuni, bolalarda izlanuvchanlik qobiliyatlarini rivojlantirish. Tabiat qo'ynida turli xildagi o'yinlarni tashkil etishni mazmunini yortib bera olishi lozim.				

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-MAVZU: TABIAT HAQIDA TUSHUNCHA VA MAKTABGACHA TA'LIMDA BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI.

Tabiat bilan inson o'rtasidagi uyg'unlikni ta'minlashda ekologik ta'limtarbiyaning roli nihoyatda katta. Ta'lim tizimining barcha bosqichlarida amalga oshiriladigan uzluksiz ekologik ta'lim va tarbiya insonning tabiatiga, qolaversa, o'ziga nisbatan yangi munosabatlarning shakllanishini taqozo etadi.

2-MAVZU: MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING TARIXIYLIGI.

Tabiat bilan tanishtirishga hissa qo'shgan olimlar to'g'risida ma'lumotlarga ega bo'lish.

3-MAVZU: BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING VOSITALARI (TARBIYA TURLARI).

Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni ma'naviy yetuk, axloqli, pok insonlar qilib voyaga yetkazishda tabiat bilan tanishtirish metodikasi fani muhim ahamiyat kasb etadi. Uning maqsadi, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni maktabga tayyorlash, tabiat bilan tanishtirish jarayonida tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish.

4-MAVZU: MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING METODLARI.

Pedagogikada metod — pedagog va ta'lim oluvchining (bolaning) ma'lum ta'limtarbiyaviy natijasi: bilimlarni egallash, malaka va ko'nikmalarni hosil qilish, qobiliyatlarni o'stirish, axloqiy sifatlar, xulq odatlarni shakllantirishga erishish uchun yo'llangan hamkorlikdagi faoliyatining usulidir.

5-MAVZU: BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHDA TARBIYACHINING VAZIFALARI.

MTTda tarbiyachiga qo'yilgan talablar. Tarbiyachi ega bo'lishi kerak bo'lgan xislatlar va boshqaruvchanlik qobiliyatining ahamiyati.

6-MAVZU: MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA

MASHG'ULOTLARNI O'TKAZISH VA TAHLIL QILISH. Mashg'ulot ishlanmasi tuzishni o'rganish. Mashg'ulot borishini nazorat qilish hamda mashg'ulotga qo'yiladigan talablarni bajarishni bilish.

7-MAVZU: BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING SHART-SHAROITLARI (TABIAT BURCHAGI).

Bolalar bog'chasida bolalarni tabiat bilan tanishtirish u bilan doimo bevosita munosabatda

bo'lishni talab qiladi. Buni ta'minlovchi shartlardan biri bolalar bog'chasida jonii tabiat burchagiga ega bo'lishdir. Bolalarni tabiat bilan uzviy, davomli va sistemali tarzda tanishtirish ularda jonii tabiat burchagida yashovchilar haqida chuqur va puxta bilimlarni, mehnat, malaka hamda ko'nikmalarni hosil qilish, kuzatuvchanlikni o'stirish uchun sharoit yaratadi.

8-MAVZU: BOLALARNI TABIAT BILAN TANISHTIRISHNING ISH SHAKLLARI (AMALIY MASHG'ULOT, EKSKURSIYA VA SAYR). Maktabgacha ta'lim muassasalarida tabiat bilan tanishtirish xilmaxil shakllarda: mashg'ulotlarda, ekskursiyalarda, kundalik hayotda, kuzatishlarda, suhbatlarda, hamda mehnatda amalga oshiriladi. Bolalarni tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlari bilimlarni bolalarning imkoniyati hamda tabiatning xususiyatlarini nazarda tutgan holda shakllantirish imkonini beradi.

9-MAVZU: BOLALARNI YIL FASLLARI BILAN TANISHTIRISH. KUZ VA QISH. Kuzda harorat astasekin pasayib boradi, buning natijasida o'simlik va hayvonot dunyosi hayotida o'zgarish hamda susayish ro'y beradi (o'simlik barglari sarg'ayadi, to'kiladi, ba'zi qushlar uchib ketib, boshqalari uchib keladi va hokazo). Kalendar bo'yicha qish birinchi dekabrda boshlanadi. Aslini olib qaraganda, qish ba'zi hollarda ilgariroq boshlanishi ham nuimkin, chunki xalq maqolida aytilganidek: «Yil yilga to'g'ri kelmaydi».

10-MAVZU: BOLALARNI YIL FASLLARI BILAN TANISHTIRISH. BAHOR VA YOZ. Bahor mavsumi kalendar hisobi bo'yicha birinchi martdan boshlanadi. Lekin bahoming kelishi har yilda turlicha bo'ladi. Yurtimizda bahor erta, odatda fevral oyidayoq boshlanadi. Biroq mart oyining oxirgi o'n kunligida ko'pincha qor yog'ib, ertasigayoq erib ketadi. Birinchi iyun kalendar hisobi bo'yicha yozning birinchi kuni hisoblanadi. 22 iyun yoz faslida quyoshning eng uzoq nuqtadan o'tgan kuni bo'lib, bunda eng uzun kun va eng qisqa tun bo'ladi.

11-MAVZU: TABIAT BURCHAGIDA O'SIMLIK VA HAYVONLARNI BOQISH VA SAQLASH. Tabiat burchagida o'simlik va hayvonlarni asrash muhim ahamiyatga ega. Chunki har bir organizmning yashovchanligi turlicha bo'ladi.

12-MAVZU: TABIAT BILAN TANISHTIRISH ORQALI MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA EKOLOGIK MADANIYATNI RIVOJLANTIRISH. Tabiat bilan tanishtirish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni shakllantirib borish muhim ahamiyat kasb etadi.

III. Amaliy (yoki seminar yoki laboratoriya) mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar.

Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu. Og'zaki va maliy metod.

2-mavzu. Ko'rgazmali metod.

3-mavzu. Ekskursiya va ularni tashkil etish metodikasi.

4-mavzu. Sayrlar va ularni tashkil etish metodikasi.

5-mavzu. O'simliklarni parvarish qilish.

6-mavzu. Tabiat burchagiga qo'yiladigan talablar.

7-mavzu. Mayda sut emizuvchilar va ularni parvarishlash yo'llarini o'rgatish.

8-mavzu. Turli yosh guruhlarda tabiat burchagida navbatchilik ish xujjatlarni ishlanmasini tayyorlash (plan-konspekt tuzish).

9-mavzu. MTT yer maydonchasida bolalar mehnatini tashkil qilish.

10-mavzu. Tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarini o'tkazishga oid ish xujjatlarini tahlil qilish.

11-mavzu. Turli yosh guruxlarda oddiy tajribalarni o'tkazish metodikasi.

Seminar mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu. Sharq va G'arb olimlarining tabiat, uning inson hayotidagi o'rni haqidagi qarashlari.

2-mavzu. Qadimgi yozma yodgorliklarda tabiatni asrab avaylashga doir ta'limotlar. Hadislarda tabiatni muhofaza etishga doir masalalarni yoritilishi.

3-mavzu. Tabiat – bolalarni har tomonlama kamol toptirishda asosiy omil.

4-mavzu. Turli yosh guruxlarda sayrlarni tashkil etishning shakllari va mazmuni. Sayrlarni rejalashtirish va o'tkazish metodikasi.

5-mavzu. Inovatsion texnologiyalar asosida tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarni ijodiy tashkil etish.

6-mavzu. Ekologik ta'lim-tarbiya vazifalari.

7-mavzu. Tabiat bilan tanishtirishda tarbiya turlarini rivojlantirish.

8-mavzu. Turli yosh guruxlarda kuzatishlarga umumiy tavsifnoma.

10-mavzu. MTTda tabiat burchagini kuzatish va tahlil qilish.

11-mavzu. MTTda yer er maydonchalarini kuzatish va tahlil qilish.

12-mavzu. Bolalarni yil fasllari bilan tanishtirish. Kuz va qish.

13-mavzu. Bolalarni yil fasllari bilan tanishtirish. Bahor va yoz.

14-mavzu. Tabiat bilan tanishtirish orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ekologik madaniyatni rivojlantirish.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Ekologiya tushunchasi.

2. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish bo'yicha davlat talablari.

3. «Avesto»da tabiatni asrash xaqida fikr va mulohazalar.

4. «Hadis»da tabiatga oid bandlarini o'rganish va tahlil qilish.
5. Pedagog-psixologlarning bolalarni tabiat bilan tanishtirishning ahamiyati xaqidagi fikrlarini o'rganish.
6. Maktabgacha ta'lim muassasalarida tabiat burchagini tashkil etish.
7. Xona o'simliklarida uchraydigan kasalliklarga qarshi kurashish.
8. Akvarium va terrariumda yashovchilarni parvarishlashning shart-sharoitlarini o'rganish.
9. Turli fasllarda gulzorni tashkil etish (bahor, kuz) ko'p yillik, bir yillik, bir mavsumda gullaydigan o'simlik va gullar(klumba,gazonlar) xaqida ma'lumot bering.
- 10.Tabiatga oid o'zbek hamda jaxon yozuvchilariniig ilmiy hikoyalarini to'plash, o'rganish va tahlil qilish.
- 11.Katta guruh bolalarini tabiatda mehnatlarini tashkil etish (tabiat burchagida, yer maydonchalarida).
- 12.O'rta va kichik guruh bolalarini tabiatda kattalar mehnati orqali ularni mehnatga o'rgatish (tabiat burchagida, yer maydonchalarida tabiat burchagida navbatchilikka rahbarlik qilish).
- 13.Tayyorlov guruh bolalarini tabiatda mehnatlarini tashkil etish (yer maydonchalarida xayvonlar parvarish qilish, guruxda tabiat burchagida navbatchilik) turlari xaqida metodik ishlanmalar.(Internetdan ma'lumot yig'ish).
- 14.Kichik guruhda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish
- 15.O'rta guruxda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish.
- 16.Katta guruxda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish
- 17.Tayyorlov guruxda tabiatga oid o'yinlarni tashkil etishning mashg'ulot ishlanmalarini tuzish (mashg'ulotlarining mazmun mohiyatini yoritib berish: ijodiy o'yin, harakatli o'yin, predmetli o'yin, didaktik o'yinlarning qanday ahamiyati borligi)
- 18.Ko'rgazmalar tayyorlash.
- 19.Turli yosh guruxlarda tabiat burchagida navbatchilik ish xujjatlarni ishlanmasini tayyorlash (plan-konspekt tuzish)
- 20.Inovatsion texnologiyalar asosida tabiat bilan tanishtirish mashg'ulotlarni ijodiy tashkil etish.
- 21.Ko'rgazmali qurollar tayyorlash.
- 22.O'quv ekranida namoyish etiladigan kinolentalar yordamida mashg'ulotlar tashkil etish.
- 23.Rasml to'plamlar, mulyajlar yordamida mashg'ulotlar tashkil etish.
- 24.Turli fasllarda turli yosh guruhlarida tabiatga ekskursiyani rejalashtirish
- 25.Ertalabki sayrni rejalashtirish plan-konspektini tuzish
26. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarni tabiat bilan tanishtirishning metodologik asoslari.

	27. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni tabiat bilan tanishtirishning tarixiyligi. 28. Bolalarni tabiat bilan tanishtirishda tarbiyachining vazifalari 29. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish uslublari vositalari. 30. Tabiat bilan tanishtirish uslublari haqida tushuncha. 31. Bolalarni tabiat bilan tanishtirishning ko'rgazmali uslubi. 32. Tabiat bilan tanishtirishning og'zaki metodi. Suhbat. 33. Maktabgacha yoshdagi bolalarni tabiat bilan tanishtirish ish shakllari. 34. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mashg'ulotlarni o'tkazish va tahlil qilish. 35. Tabiat bilan tanishtirish metodikasining tarbiyaviy imkoniyatlari. 36. Ekskursiya mashg'ulotlari va uning bolalarni tabiat bilan tanishtirishda o'rni. 37. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tabiat burchagini tashkil qilish. 38. Bolalar bog'chasida tabiat burchagi.
3.	V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • Maktabgacha ta'limda tabiat haqida <i>tasavvur va bilimga ega bo'lishi</i>; • Maktabgacha ta'limda tabiat haqida tasavvurlarni shakllantirishda <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi</i>; • Maktabgacha ta'limda tabiat haqida tassavurlarini shakllantirish <i>malakasiga ega bo'lishi kerak</i>.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • Klaster metodi
5.	VII. Kreditni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish
6.	Asosiy adabiyotlar: 1. Djanpeisova G.E., Rasulxo'jayeva M.A Tabiat bilan tanishtirish. T.: Innovatsiya Ziyo, 2. Yusupova P.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik tarbiya berish. T.: O'qituvchi. 1995 3. Rasulxo'jayeva M.A Bolalarni hayvonot olami bilan tanishtirish orqali axloqiy sifatlarini shakllantirish texnologiyasi. T.: "Ilm-Ziyo-Zakovat", 2020 4. Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. T.: Tafakkur bo'stoni 2013

	Qo‘shimcha adabiyotlar: 1. 2017-2021 yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947 sonli Farmoni. 2. Djabborova X.D. Maktabgacha yoshdagi bolalarga ekologik ta'lim – tarbiya berishning o'ziga xosligi. T.: O'qituvchi. 2000. 3. А.Г.Григорянц “Боғчада экологик таълим-тарбия бериш” Т.: Ўқитувчи.2000. Axborot manbalari (saytlar): 1. www. tdpu. uz 2. www. pedagog. uz 3. www. ziyonet. uz 4. www. edu. uz 5. mt.samdu.uz
7.	Fan dasturi Samarqand davlat universitetining Kattaqo'rg'on filiali kengashining 2022-yil 5-sentabrdagi 1-son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan/modul uchun mas'ullar: F.Shodmonov – Maktabgacha ta'lim va pedagogika kafedrası assistenti.